

แบบประเมินบทความวิชาการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ครั้งที่ 8” ประจำปี 2567

วันศุกร์ที่ 24 พฤษภาคม 2567 (ผ่านระบบออนไลน์)

1. ชื่อบทความ : การศึกษาพันธุ์ไม้ชายคลองในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์ระบบนิเวศชายคลอง ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม

2. หัวข้อการประเมินบทความ

รายการประเมิน	ผลการประเมิน			ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ
	ผ่าน	ผ่านและแก้ไข	ไม่ผ่าน	
1. บทคัดย่อภาษาไทย		✓		๑ ควรระบุเครื่องมือที่ใช้สำรวจ ๒ ควรเขียนการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายคลองบริเวณพื้นที่ศึกษา ให้ชัด
2. บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		✓		ปรับเพิ่มเติมตามบทคัดย่อภาษาไทย
3. บทนำ		✓		เพิ่มความสำคัญอีกนิดจะดีมาก ว่าทำไมต้องศึกษาพันธุ์ไม้ชายคลองในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ
4. เนื้อหา	✓			ไม่มีข้อเสนอแนะ
5. บทสรุป	✓			ไม่มีข้อเสนอแนะ
6. เอกสารอ้างอิง	✓			ไม่มีข้อเสนอแนะ

ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

- ☐ 1) บทความผ่านเกณฑ์
- ☒ 2) บทความผ่านเกณฑ์ แต่ต้องแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
- ☐ 3) บทความไม่ผ่านเกณฑ์

แบบประเมินบทความวิจัย

การประชุมวิชาการระดับชาติ “การศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ครั้งที่ 8” ประจำปี 2567

วันศุกร์ที่ 24 พฤษภาคม 2567 (ผ่านระบบออนไลน์)

1. ชื่อบทความ : การศึกษาพันธุ์ไม้ชายคลองในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์ระบบนิเวศชายคลอง
ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม

2. หัวข้อการประเมินบทความ

รายการประเมิน	ผลการประเมิน			ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ
	ผ่าน	ผ่านและแก้ไข	ไม่ผ่าน	
1. บทคัดย่อภาษาไทย	/			เขียนบทคัดย่อได้ดี มีรายละเอียดตรงกับเนื้อหาของบทความ
2. บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		/		ควรเรียบเรียงปรับแก้ไข การแปลภาษาอังกฤษ มีการแปลไม่ตรงกับบทความภาษาไทย และมีการใช้ภาษาอังกฤษ ไม่ถูกต้อง ควรปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ในเอกสาร บทความ ที่แนบมาพร้อมนี้
3. บทนำ	/			เขียนเรียบเรียง พรรณนาได้ดี
4. วัตถุประสงค์การวิจัย	/			เขียนได้ถูกต้องตามหลักการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัย
5. สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)	/			ไม่มีสมมติฐานการวิจัย
6. วิธีดำเนินการวิจัย	/			นำเสนอรายละเอียดของวิธีการวิจัยได้ดี
7. ผลการวิจัย	/			1. มีการนำเสนอภาพประกอบ 2. มีการนำเสนอครบถ้วน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
8. สรุปผลการวิจัย	/			สรุปผลการวิจัยได้สอดคล้องกับ ผลการวิจัย
9. อภิปรายผล	/			มีการอภิปรายผลได้ดี
10. ข้อเสนอแนะ	/			เสนอแนะได้กว้างไม่ระบุผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรทำให้ชัดเจน
11. เอกสารอ้างอิง	/			1. ควรปรับรูปแบบการพิมพ์ ให้ถูกต้อง
12. องค์กรความรู้ใหม่และคุณค่าทางวิชาการ	/			เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ พันธุ์ไม้ และชนิดของนก ควรอ้างอิงและนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเชิงวิชาการต่อไป

ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

- ☒ 1) บทความผ่านเกณฑ์
- ☐ 2) บทความผ่านเกณฑ์ แต่ต้องแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
- ☐ 3) บทความไม่ผ่านเกณฑ์

การศึกษาพันธุ์ไม้ชายคลองในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์ระบบนิเวศชายคลอง ตำบลท่าคา อำเภอมักพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ชายคลอง และการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายคลอง บริเวณพื้นที่ศึกษา การวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บรวบรวมด้วยการสำรวจภาคสนามเกี่ยวกับชนิดพันธุ์ไม้ชายคลอง ทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก และพรรณไม้น้ำ และลักษณะกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองของชนิดนกในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ตำบลท่าคา อำเภอมักพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยทำการศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม – เดือนมีนาคม 2567 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความหลากหลายชนิดของนก ผลการศึกษา พบชนิดพันธุ์ไม้ชายคลอง จำนวน 30 วงศ์ 45 ชนิด จำแนกเป็นไม้ยืนต้น จำนวน 28 ชนิด ไม้พุ่ม จำนวน 10 ชนิด ไม้ล้มลุก จำนวน 2 ชนิด และพรรณไม้น้ำ จำนวน 5 ชนิด และในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ พบนกที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลอง จำนวน 6 อันดับ 20 วงศ์ 36 ชนิด มีค่าดัชนีความหลากหลายชนิดของนก (Shannon Diversity Index, H') เท่ากับ 2.29 พันธุ์ไม้ชายคลองประเภทไม้ยืนต้น มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อเกาะพักมากที่สุด จำนวน 28 ชนิด รองลงมาเพื่อใช้เป็นแหล่งหาอาหาร จำนวน 9 ชนิด ส่วนพันธุ์ไม้ชายคลองที่มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์มากที่สุด คือต้นลำพู พบนกจำนวน 24 ชนิด ส่วนพันธุ์ไม้ชายคลองที่พบหึ่งห้อยได้แก่ ต้นลำพู ต้นหูกวาว ต้นมะพร้าว เป็นต้น ดังนั้นการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ชายคลอง จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการรักษาระบบนิเวศชายคลองที่เอื้อประโยชน์ต่อการเป็นแหล่งที่พบหึ่งห้อย และแหล่งหาอาหาร ทำรัง เลี้ยงลูก และเกาะพักของนก รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศชายคลองในท้องถิ่น เนื่องจากหึ่งห้อยและนกเป็นตัวบ่งบอกความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศชายคลองและสภาพแวดล้อมที่ดี

คำสำคัญ: พันธุ์ไม้ชายคลอง, เส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ, ระบบนิเวศชายคลอง

Study of Canal Tree Species along Natural Boating Route for learning Resources and Conservation of the Canal Ecosystem in Tha Ka Sub-district, Amphawa District, Samut Songkhram Province

ABSTRACT

The main objectives of this research were to study canal tree species and utilization of canal tree in conservation of canal ecosystems in study area. The data was carried out by field survey about canal tree species were identified as trees, shrubs, herbs and aquatic plants, activity characteristics in canal tree species of birds on Natural Boating Route in Tha Ka Sub-district, Amphawa District, Samut Songkhram Province from January – March 2024. The data was analyzed to find out species diversity, the study found that there were 30 family 45 species of canal tree species were identified, which were 28

trees, 10 shrubs, 2 herbs and 5 aquatic plants, 6 orders, 20 families and 36 species of birds on Natural Boating Route. It was 2.29 according to Shannon Diversity Index. Trees, there are 28 species of birds that come to use them for roosting the most and 9 species of birds that come to use them for food sources. *Sonneratia caseolaris* (L.) Engl. has the greatest number of 24 species of birds that come to use it. Canal tree species where fireflies are found such as *Sonneratia caseolaris* (L.) Engl, *Terminalia catappa* L., *Cocos nucifera* L., etc. Therefore, the conservation of the canal tree species, It is therefore one way to maintain an ecosystem that is beneficial to being a source where fireflies are found, food sources, nest, raise young and rest of birds. Canalside ecosystems can be developed to be local knowledge resource because the fireflies and birds are the indicators of richness of foods in canal ecosystem and good environment.

Keywords: Canal Tree Species, Natural Boating Route, Canal Ecosystem

บทนำ

พื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามมีลำคลองใหญ่น้อยมากมายทั้งคลองธรรมชาติและคลองขุด เชื่อมต่อเป็นเครือข่าย และแยกจากแม่น้ำแม่กลอง 366 คลอง ลำประโดง 1,947 ลำประโดง (สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม, 2565) ซึ่งจากการที่มี ลำคลองและลำประโดงมากมาย กระจายอยู่ทั่วพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม จึงทำให้เกิดความสะดวกต่อชุมชนในการคมนาคม ทางน้ำ การทำสวนผลไม้ และสวนผักต่างๆ ซึ่งชุมชนบางแห่งขนส่งสินค้าจากในสวนใส่เรือนำไปค้าขายที่ตลาดน้ำ ดังเช่นตลาด น้ำท่าคาที่ยังคงสภาพตลาดนัดแบบชาวบ้านชาวสวนของชุมชนริมคลอง จึงทำให้จังหวัดสมุทรสงครามเป็นเมืองที่มีเสน่ห์และเป็นเป้าหมายหนึ่งของการเดินทางสำหรับผู้สนใจการท่องเที่ยวที่จะได้สัมผัสกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548) รวมทั้งการนั่งเรือพายเพื่อชมความงดงามของบรรยากาศสองฝั่งคลอง และวิถีชีวิตของ ชุมชนริมน้ำ (มธุวรรณ พลวัน, 2546) แต่จากสถานการณ์อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศของโลกเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น ภัยแล้ง พายุฝน น้ำท่วม คลื่นความร้อน ฯลฯ ที่รุนแรงและถี่มากขึ้น นอกจากนี้ ระยะเวลาและจำนวนวันที่มีอากาศร้อนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2563) แต่ก็มีพันธุ์ไม้ ยืนต้นหลายชนิดที่มีประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมในด้านทนแดดและให้ร่มเงา ดังเช่นต้นไม้ริมชายคลอง ที่ให้ความร่มรื่น สวยงาม สร้างบรรยากาศแก่ผู้คนสัญจรทางน้ำ หรือรักษาสภาพแวดล้อมในคลอง และพันธุ์ไม้ที่ชอบขึ้นริมน้ำ อาทิเช่น ต้น มะตาด ต้นจิกน้ำ ต้นโมก ต้นกุ่มน้ำ ต้นตีนเป็ดน้ำ ต้นไทรย้อยใบแหลม ต้นहुกวาง เป็นต้น (มณฑาทิพย์ โสมมีชัย, 2559) ซึ่ง กิจกรรมการนั่งเรือพายชมธรรมชาตินั้น กลุ่มเรือพายตลาดน้ำท่าคา ได้ใช้เส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ที่มีความร่มรื่นของพันธุ์ ไม้ชายคลองเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติและพันธุ์ไม้ชายคลองที่มีประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมต่อระบบนิเวศชายคลอง ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงประเด็นที่ต้องการศึกษาพันธุ์ไม้ชายคลองในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ เพื่อใช้ เป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์ระบบนิเวศชายคลอง ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม ดังนั้นจากการศึกษาครั้งนี้ จะได้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ชายคลองที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทั้งในด้านการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพและรักษาสภาพแวดล้อมในระบบนิเวศชายคลอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ชายคลอง และการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายคลอง บริเวณพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา

เส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม

ควรปรับ
ปรุงแก้ไข
การแปล
ล
ตรงที่ไฮ
ลท์
นี้ให้ตรง
กับบทค
ดย่อภาษ
ษาไทย

ภาพที่ 1 สภาพแวดล้อมของเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

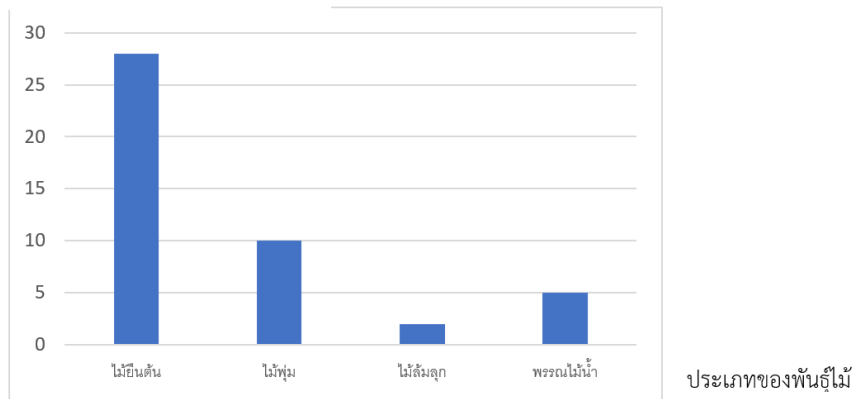
1. สำรวจชนิดของพันธุ์ไม้ชายคลอง ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ โดยใช้วิธีสำรวจตามเส้นทางเรือพาย (Line transect) ระยะห่างจากเส้นทางเรือพาย 20 เมตร จำแนกพันธุ์ไม้ชายคลองที่พบตามหนังสือ คู่มือศึกษาพันธุ์ไม้ป่าชายเลนในประเทศไทย (สำนักงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน, 2552) และหนังสือชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย (เต็ม สมิตินันท์, 2544) โดยทำการสำรวจตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 เดือนละ 1 วัน
2. สำรวจชนิดนกและประชากรของชนิดนก ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ โดยใช้วิธีสำรวจตามเส้นทางเรือพาย (Line transect) ระยะห่างจากเส้นทางเรือพาย 20 เมตร โดยใช้อุปกรณ์ในการสำรวจคือ กล้องส่องทางไกลแบบ 2 ตา (Binoculars) และกล้องถ่ายรูป จำแนกชนิดนกที่พบตามหนังสือ A Guide to the Birds of Thailand โดย Boonsong Lekagul และ Philip D. Round (1991) และหนังสือ A Guide to the Birds of Thailand and Southeast Asia โดย Craig Robson (2008) และบัญชีรายชื่อ (Checklist) ของสมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย (2565) โดยทำการสำรวจตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 เดือนละ 1 วัน
3. บันทึกข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้ชายคลอง ในเส้นทางพายเรือชมธรรมชาติ และการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองของชนิดนกและหึ่งห้อย
4. บันทึกข้อมูลชนิดนก จำนวนประชากรของนกแต่ละชนิด ที่พบเห็นโดยตรง และลักษณะกิจกรรมของนกที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ
5. วิเคราะห์ค่าดัชนีความหลากหลายชนิดของนกตามสมการของ Shannon-Wiener Index, H' (Shannon, 1949)
6. ศึกษาการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองของชนิดนก และสถานภาพของนกตามฤดูกาลโดยใช้แนวทางของ โอภาส ขอบเขต, (2527) ซึ่งจัดสถานภาพของนกตามช่วงเวลาการปรากฏตัวในรอบปีประกอบด้วย นกประจำถิ่น นกอพยพ และ นกประจำถิ่นและนกอพยพ
7. รวบรวมผลการศึกษา สรุปผลและรายงานผล

ผลการวิจัย

1. ชนิดของพันธุ์ไม้ชายคลอง

ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ พบชนิดของพันธุ์ไม้ชายคลอง จำนวน 30 วงศ์ 45 ชนิด โดยวงศ์ *Apocynaceae* พบชนิดพันธุ์ไม้มากที่สุด จำนวน 5 ชนิด โดยพันธุ์ไม้ชายคลอง จำแนกเป็นไม้ยืนต้น จำนวน 28 ชนิด ได้แก่ ต้นลำพู ต้นปอทะเล ต้นहुกวาง ต้นตีนเป็ดน้ำ ต้นโพทะเลก้านยาว เป็นต้น ไม้พุ่ม จำนวน 10 ชนิด ได้แก่ ต้นสามเเงา ต้นทองอุไร ต้นเข็ม เป็นต้น ไม้ล้มลุก จำนวน 2 ชนิด คือ ต้นกล้วย และต้นพลับพลึง และพรรณไม้น้ำ จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ ต้นรูปฤๅษี ต้นปรงทะเล ต้นเหงือกปลาหมอดอกขาว เป็นต้น ดังภาพที่ 1

จำนวนชนิดของพันธุ์ไม้ชายคลอง (ชนิด)

ภาพที่ 2 สภาพแวดล้อมของเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม

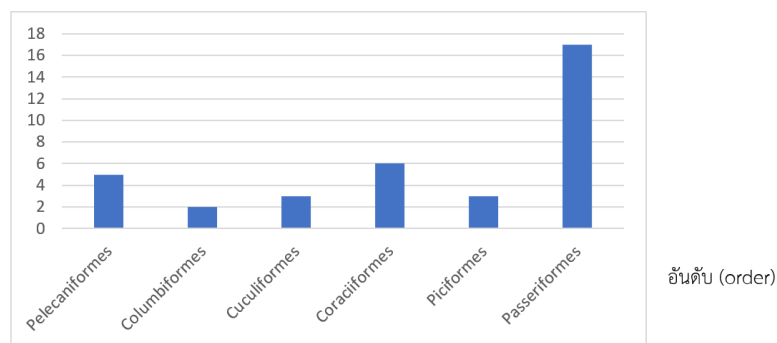
2. การใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายคลอง

การใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายคลอง ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองเพื่อช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศชายคลอง ดังนี้

2.1 การใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองของชนิดนก

ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ พบนกที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลอง จำนวน 6 อันดับ 20 วงศ์ 36 ชนิด ซึ่งอันดับ (Order) ที่มีความหลากหลายชนิดของนกมากที่สุด คือ อันดับนกจับคอน (Passeriformes) มีจำนวน 17 ชนิด มีค่าดัชนีความหลากหลายชนิดของนก (Shannon Diversity Index, H') เท่ากับ 2.29 ดังภาพที่ 3

จำนวนชนิดของนก (ชนิด)

ภาพที่ 3 อันดับของนก ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567

การใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองของชนิดนก พบว่าพันธุ์ไม้ชายคลองประเภทไม้ยืนต้น มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อใช้เกาะพักมากที่สุด จำนวน 28 ชนิด รองลงมาเพื่อใช้เป็นแหล่งหาอาหาร จำนวน 9 ชนิด ส่วนไม้พุ่ม มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อใช้เป็นแหล่งหาอาหาร จำนวน 2 ชนิด และเพื่อใช้เกาะพัก จำนวน 2 ชนิด ส่วนไม้ล้มลุก ชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อใช้เป็นแหล่งหาอาหาร จำนวน 1 ชนิด และพรอนไม้ยืนต้น มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อใช้ทำรัง จำนวน 1 ชนิด และเพื่อใช้เกาะพัก จำนวน 3 ชนิด แสดงดังตารางที่ 1

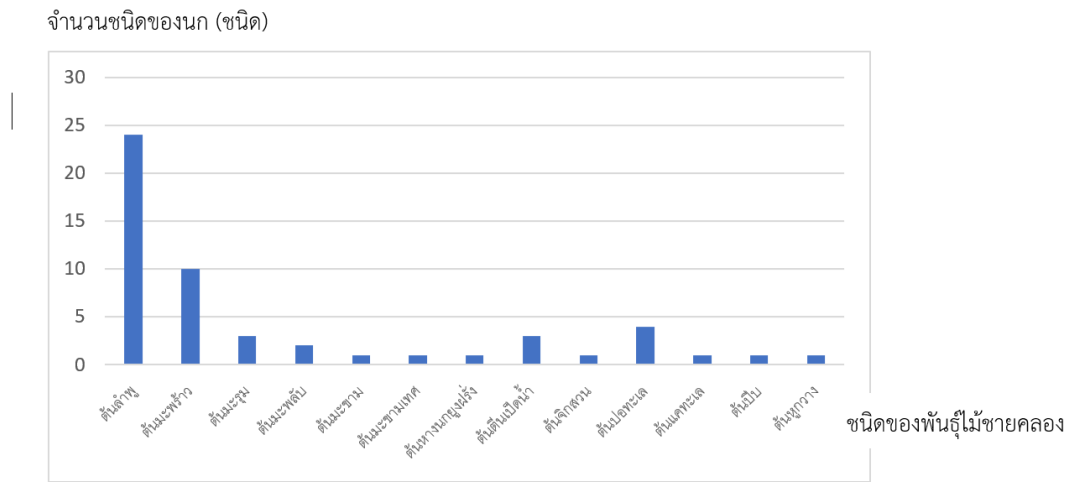
การใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองของชนิดนก พบว่าพันธุ์ไม้ชายคลองประเภทไม้ยืนต้น มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อใช้เกาะพักมากที่สุด จำนวน 28 ชนิด รองลงมาเพื่อใช้เป็นแหล่งหาอาหาร จำนวน 9 ชนิด ส่วนไม้พุ่ม มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อใช้เป็นแหล่งหาอาหาร จำนวน 2 ชนิด และเพื่อใช้เกาะพัก จำนวน 2 ชนิด ส่วนไม้ล้มลุก ชนิดนก

เข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อใช้เป็นแหล่งหากินอาหาร จำนวน 1 ชนิด และพรรณไม้มีน้ำ มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อใช้ทำรัง จำนวน 1 ชนิด และเพื่อใช้เกาะพัก จำนวน 3 ชนิด แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประเภทของพันธุ์ไม้ชายคลองและลักษณะกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองของชนิดนก
ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งแต่เดือนมกราคม – เดือน
มีนาคม พ.ศ.2567

ที่	ประเภทของพันธุ์ไม้ชายคลอง	จำนวนชนิดนกที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลอง (ชนิด)			
		แหล่งหากินอาหาร	ทำรัง	เลี้ยงลูก	เกาะพัก
1	ไม้ยืนต้น	9	1	1	28
2	ไม้พุ่ม	2	-	-	2
3	ไม้ล้มลุก	1	-	-	-
4	พันธุ์ไม้น้ำ	-	1	-	3

ส่วนพันธุ์ไม้ชายคลองที่มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์มากที่สุด คือต้นลำพู พบนกจำนวน 24 ชนิด รองลงมาคือต้นมะพร้าว พบนกจำนวน 10 ชนิด ส่วนไม้พุ่ม มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์จากต้นทองอุไร เพื่อเป็นแหล่งหากินอาหาร และต้นไผ่ เพื่อใช้เกาะพัก ส่วนไม้ล้มลุก มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์จากต้นกล้วย เพื่อเป็นแหล่งหากินอาหาร และพรรณไม้มีน้ำ มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์จากต้นจาก และต้นธูปฤๅษี เพื่อใช้เกาะพัก ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ชนิดของพันธุ์ไม้ชายคลองประเภทไม้ยืนต้นและจำนวนชนิดนกที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลอง

จากภาพที่ 4 พบว่า ต้นลำพู ส่วนใหญ่มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อใช้เกาะพัก จำนวน 21 ชนิด ได้แก่ นกเป็ดน้ำ คอสีม่วง นกกินเปี้ยว นกพระดกธรรมดา นกแขวงเขาสีเทา นกขมิ้นท้ายทอยดำ เป็นต้น รองลงมา เพื่อใช้เป็นแหล่งหากินอาหาร ซึ่งเป็นกลุ่มนกกินแมลงเป็นหลัก ได้แก่ นกจับแมลงจุกดำ นกจับแมลงสีน้ำตาล นกจับแมลงคอแดง เป็นต้น และมีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์จากต้นลำพูเพื่อเลี้ยงลูก คือ นกอีแพรดแถบออกดำ ส่วนต้นมะพร้าว ส่วนใหญ่มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อใช้เกาะพัก จำนวน 9 ชนิด ได้แก่ นกยางเปีย นกกระปูดใหญ่ นกเอี้ยงหงอน เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแหล่งหากินอาหาร จำนวน 1 ชนิด คือ นกหัวขวานเขียวป่าไผ่ ส่วนต้นจิกสวน จะมีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อทำรัง คือ นกอีแพรดแถบออกดำ

สถานภาพของนกในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ตั้งแต่เดือนมกราคม – เดือนมีนาคม พ.ศ.2567 พบนกประจำถิ่น 26 ชนิด นกประจำถิ่นและนกอพยพ 6 ชนิด และนกอพยพ 4 ชนิด คือ นกกระเต็นน้อยธรรมดา นกกระเต็นหัวดำ นกพญาไฟสีเทา และนกจับแมลงคอแดง

2.2 การใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองของหึ่งห้อย

พันธุ์ไม้ชายคลองประเภทไม้ยืนต้นที่พบหึ่งห้อย ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ได้แก่ ต้นลำพู ต้นหูกวาง ต้นมะพร้าว ต้นพิกุล เป็นต้น ส่วนพรรณไม้น้ำที่พบหึ่งห้อย ได้แก่ ต้นจาก ต้นเหืองปลาหมอดอกขาว เป็นต้น

ดังนั้นระบบนิเวศชายคลองที่พบหึ่งห้อยและชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ จึงบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศชายคลองและสภาพแวดล้อมที่ดี

สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล

ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ พบชนิดพันธุ์ไม้ชายคลอง จำนวน 30 วงศ์ 45 ชนิด จำแนกเป็นไม้ยืนต้น จำนวน 28 ชนิด ไม้พุ่ม จำนวน 10 ชนิด ไม้ล้มลุก จำนวน 2 ชนิด และพรรณไม้น้ำ จำนวน 5 ชนิด ในด้านการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศชายคลอง ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองเพื่อช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศชายคลอง พบนกที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลอง จำนวน 6 อันดับ 20 วงศ์ 36 ชนิด ซึ่งอันดับ (Order) ที่มีความหลากหลายชนิดของนกมากที่สุด คือ อันดับนกจับคอน (*Passeriformes*) มีจำนวน 17 ชนิด มีค่าดัชนีความหลากหลายชนิดของนก (Shannon Diversity Index, H') เท่ากับ 2.29 ส่วนพันธุ์ไม้ชายคลองประเภทไม้ยืนต้น มีชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อใช้เกาะพักมากที่สุด จำนวน 28 ชนิด รองลงมาเพื่อใช้เป็นแหล่งหากินอาหาร จำนวน 9 ชนิด โดยต้นลำพู พบชนิดนกเข้ามาใช้ประโยชน์มากที่สุด จำนวน 24 ชนิด รองลงมาคือต้นมะพร้าว พบนก จำนวน 10 ชนิด ส่วนพันธุ์ไม้ชายคลองประเภทไม้น้ำที่พบหึ่งห้อย ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ได้แก่ ต้นลำพู ต้นหูกวาง ต้นมะพร้าว ต้นพิกุล เป็นต้น และพรรณไม้น้ำที่พบหึ่งห้อย ได้แก่ ต้นจาก ต้นเหืองปลาหมอดอกขาว เป็นต้น

อภิปรายผล

ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ พบพันธุ์ไม้ชายคลองที่มีประโยชน์ในด้านเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศชายคลอง คือ พบนกกินปลือกเหลือ และนกกินปลือกสีน้ำตาล เข้ามาใช้ประโยชน์จากต้นป๊อ และต้นทองอุไร เพื่อหา กินน้ำหวานจากเกสรดอกไม้ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร (2566) ที่กล่าวไว้ว่า พันธุ์ไม้ที่มีประโยชน์ใน ด้านเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศ เป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์ ได้แก่ ต้นแคนา ต้นป๊อ ต้นทองอุไร ต้นพวงคราม เป็นต้น ส่วนพันธุ์ไม้ชายคลองที่พบหึ่งห้อย ได้แก่ ต้นลำพู ต้นหูกวาง ต้นมะพร้าว ต้นปอทะเล เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทรวรรณ เลิศสุชาตวนิช (2548) ที่กล่าวไว้ว่า พันธุ์ไม้ชายคลองที่หึ่งห้อยเกาะอาศัย ได้แก่ โกงกางใบเล็ก ขนุน แคทะเล จาก ปอทะเล ไม้สีสุก มะขามเทศ มะพร้าว ลำพู มะรุม สะเดา หูกวาง เป็นต้น และพบหึ่งห้อยเข้ามาเกาะอาศัย ตามต้นมะพร้าวในพื้นที่สวนมะพร้าวบริเวณริมคลอง ซึ่งสอดคล้องกับ ทศนาวลัย อุซารสกุล (2553) ที่กล่าวไว้ว่า ประชากร หึ่งห้อยกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่คลองที่ไหลผ่านสวนผลไม้ระยะห่างจากคลอง 50 เมตร นอกจากนี้ยังพบไม้ยืนต้น ได้แก่ ต้นลำพู ต้นแคนา ต้นมะขาม ต้นโพทะเลก้านยาว ต้นจิกสวน ต้นปอทะเล ต้นตีนเป็ดน้ำ ต้นหูกวาง ต้นชำมะเลียง เป็นต้น ซึ่ง สอดคล้องกับ วิชญ์ เอียดทอง (2555) ที่กล่าวไว้ว่า พันธุ์ไม้ทนทานต่อน้ำท่วม ได้แก่ ต้นแคทะเล ต้นลำพู ต้นปอทะเล ต้น โพทะเลก้านยาว ต้นชำมะเลียง เป็นต้น และสอดคล้องกับ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2553) ที่กล่าวไว้ว่า พันธุ์ไม้ที่มีประสิทธิภาพในการขจัดฝุ่นละอองที่มีขนาดไม่เกิน 10 ไมครอน (PM10) ได้แก่ ต้นปอทะเล ต้นหูกวาง ต้นนนทรี ต้นมะขาม ต้นมะพร้าว ต้นมะพลับ ต้นขนุน เป็นต้น และสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2563) ที่กล่าวไว้ว่า พืชน้ำกร่อย ได้แก่ ต้นโพทะเล ต้นปอทะเล ต้นหยิน้ำ ต้นตะบูนขาว ต้นโกงกางใบเล็ก เป็นต้น ดังนั้นการใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองในด้านพันธุ์ไม้ให้ร่มเงาและให้ร่มเงาในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติแล้ว ยังช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศชายคลอง ทั้งนกนานาชนิด ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ชายคลองเพื่อเป็น แหล่งหากินอาหาร ทำรังวางไข่ เลี้ยงลูก และเกาะพัก รวมทั้งพบหึ่งห้อยเข้ามาเกาะอาศัย ซึ่งสอดคล้องกับ วีระ เทพภรณ์ (2549) ที่กล่าวไว้ว่า แหล่งใดมีหึ่งห้อยอยู่ก็บ่งบอกให้รู้ได้ว่าพื้นที่นั้นสภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศทางธรรมชาติยังดีอยู่ อีกทั้งยังพบพันธุ์ไม้ชายคลองที่มีความทนทานต่อน้ำท่วม บางชนิดเป็นพืชน้ำกร่อย และบางชนิดเป็นพันธุ์ไม้ช่วยลดฝุ่นละอองอีกด้วย ดังนั้นกิจกรรมการนั่งเรือพายชมธรรมชาติจะทำให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับชนิดของพันธุ์ไม้ชายคลอง และการใช้ประโยชน์จากพันธุ์

ไม้ชายคลองในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของระบบนิเวศชายคลอง ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ รุจิเรข เทียงตรง (2561) ที่กล่าวไว้ว่า แหล่งเรียนรู้นอกจากจะเป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลแก่ผู้เรียนแล้ว ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้ฝึกปฏิบัติการค้นหาความรู้ ด้วยตนเอง จนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสรุปเป็นองค์ความรู้ สามารถนำความรู้มาปรับใช้ได้อีกด้วย ดังนั้นจากการศึกษาพันธุ์ไม้ชายคลองจึงนำไปใช้ประโยชน์เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ชายคลองที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งในด้านการช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพและรักษาสภาพแวดล้อมในระบบนิเวศชายคลอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การศึกษาในครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับชนิดพันธุ์ไม้ชายคลอง ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการรักษาสภาพแวดล้อมของระบบนิเวศชายคลอง เพื่อให้เกิดคุณค่าของความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศชายคลองที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระบบนิเวศชายคลองในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ชายคลอง ชนิดของนก และหิ่งห้อย ควรศึกษาให้ครบ 1 ปี เพื่อให้ครอบคลุมทุกช่วงฤดูกาล เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเส้นทางเรือพายชมธรรมชาติ ได้ตลอดทั้งปี และเป็นแนวทางหนึ่งในการร่วมมือเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ชายคลองที่ช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพและเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2563). คู่มือกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. กรุงเทพฯ: กระทรวง

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2548). กิจกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2557, จาก <http://www.tat.or.th>

เต็ม สมิตินันท์. (2544). ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้.

รุจิเรข เทียงตรง. (2561). การพัฒนาทปฏิบัติการที่เน้นแหล่งเรียนรู้เป็นฐานเรื่อง ป่าชายเลนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทัศนาวลัย อุซารสกุล. (2553). การจัดการสิ่งแวดล้อมของสวนผลไม้เพื่ออนุรักษ์หิ่งห้อยในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ภัทรวรรณ เลิศสุชาตนิช. (2548). การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ต่อประชากรหิ่งห้อย ณ บ้านโคกเกตุ

จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (สหสาขาวิชา).

กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชาญ เอียดทอง. (2555). ผลกระทบของน้ำท่วมขังจากเหตุการณ์อุทกภัยปี พ.ศ. 2554 ต่อความหลากหลายชนิดไม้ต้นในพื้นที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน. *tropical plants research*, 5(20-63).

ควรปรับปรุงแก้ไข
เอกสารอ้างอิง
ให้มีรูปแบบที่ตรงกับ
APA

- วีระ เทพกรณ์. (2549). *หิ้งห้อย แผลงมหัศจรรย์ที่ไม่ธรรมดา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย. (2565). *บัญชีรายชื่อ (Checklist)*. สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2564 จาก <https://www.bcast.or.th/report-archives/>
- สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม. (2565). *แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรสงคราม (พ.ศ. 2566 – 2570) (ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567)*. สมุทรสงคราม : สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2553). *เมืองสีเขียวการบรรเทาผลกระทบทางอากาศ สำหรับเมืองเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: บริษัทคัมปาย อิมเมจจิง จำกัด.
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2566). *คู่มือการปลูกต้นไม้ล้านต้น สร้างพื้นที่สีเขียวและกำแพงกรองฝุ่นทั่วกรุง ฉบับประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร.
- สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน. (2552). *คู่มือศึกษาพันธุ์ไม้ป่าชายเลนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- มณฑาทิพย์ โสมมีชัย. (2559). *การคัดเลือกชนิดไม้และการจัดการต้นไม้ในเมือง*. เอกสารประกอบการบรรยายในหลักสูตรการฝึกอบรม รุกขกร รุ่นที่ 2 วันที่ 20-25 พฤศจิกายน 2559 ณ สถานีวนวัฒนวิจัยสระแก้ว จังหวัดนครราชสีมา.
- มธุวรรณ พลวัน. (2546). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยว :กรณีศึกษาตลาดน้ำท่าคา ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาชนบทศึกษาและการพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โอภาส ขอบเขตต์. (2527). *ชีววิทยาและนิเวศวิทยาของนกในบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Lekagul, B. & P.D. Round. (1991). *A guide to the bird of Thailand*. Bangkok : Damsutha Press.
- Robson, Craig. (2008). *A Field Guide the Birds of Thailand and South-East Asia*. Bangkok; Asia Book Co., Ltd
- Shannon, C.E. (1949). Mathematical theory of communication. *Bell System technical Journal*, 27, 379-423.